

Redactioneel

Harry Mulisch zei, zo'n veertig jaar geleden ongeveer, dit: 'Het probleem van rijk en arm is doodeenvoudig. Wie zegt dat het gecompliceerd is, heeft het over de gecompliceerdheid van zijn eigen rijkdom.' Deze aflevering van Roodkoper gaat over armoede en over de bestrijding ervan door de 'rijke' landen. En dat maakt het tot een gecompliceerde zaak. Er valt veel te weten en uit te leggen. Wat is armoede, wie is arm? Hoe bestrijd je armoede het best? Wat zijn de dilemma's van de ontwikkelingshulp, of beter ontwikkelingssamenwerking?

Net als alles hier in het Westen is ook de armoede grotendeels met het neoliberalisme mee geprivatiseerd, het is een privé-aangelegenheid geworden. Je bent zelf verantwoordelijk voor oorzaak en gevolg. Intussen weten de armen van Nederland – geïnventariseerd door Nicoline Maarschalk Meijer – wel beter, al observeren de vrijwilligers in de kringloopwinkel ook: 'Échte armoede kennen wij in Nederland niet.' Wat de stille armoede in Nederland niet minder schrijnend maakt. Volgens veteraan armoededeskundige Raf Janssen – geïnterviewd door Thijs Broer – passen de armen niet in de heersende 'grammatica', de 'nieuwe godsdienst' van het geld; zij houden het economische tempo eenvoudig niet bij. Er is een nieuwe grammatica nodig.

Historisch en 'globaal' gesproken, zijn er ook geografische oorzaken van de armoede, zoals Geeske Hovingh laat zien. De Vruchtbare Halvemaan Vallei is mede debet aan de ongelijke verdeling. Maar de bestrijding van de armoede is toch vooral een kwestie van politieke keuzes, ja zelfs van partijdigheid. De Nijmeegse bijzonder hoogleraar Paul Hoebink schetst de ontwikkelingen van de afgelopen zestig jaar in de wereld van de ontwikkelingssamenwerking, en Jan Pronk gaat uitvoerig in op het onlangs verschenen WRR-rapport Minder pretentie, meer ambitie. Hij wil het debat verbreden van de louter reactieve ontwikkelingshulp naar het wereldpolitieke domein. Voor echte oplossingen is een 'brede agenda' nodig. Er zullen politieke keuzes moeten worden gemaakt.

De keuze voor de armen hoort van oorsprong bij de kerken, als evangelische opdracht. Veelsoortige kloosterlingen hebben in de loop der eeuwen die partijdigheid beoefend en uit solidariteit gekozen voor vrijwillige armoede. Zo ook de bevrijdingstheologen in Zuid-Amerika, in de tweede helft van de vorige eeuw. Maar de officiële kerk heeft die keuze vaak gefrustreerd door haar coalitie met de bezittende klasse. Nieuwe armoedeprogramma's in Latijns Amerika zijn niet structureel, maar gericht op individuele inkomensverbetering, legt Peter Gelauff uit. En Wilma van der Maten vertelt iets soortgelijks over India: het is vooral de stedelijke middenklasse die in de vaart der volkeren moet worden opgestoten; de arme plattelandsbevolking heeft het nakijken. Inderdaad: het gaat altijd om politieke keuzes.

Thijs Broer interviewde ook good old Jan Marijnissen over 'geestelijke armoede' als bijverschijnsel van de commercialisering van de maatschappij, en over het belang van kennis, kunst en wetenschap. Marx komt eraan te pas. En, zegt Marijnissen, er is meer 'Pierre Jansen' nodig, de beroemde eerste kunstuitlegger van de AVRO-televisie uit de jaren zestig.

'Wie het over armoede heeft, moet het ook over vlees hebben', schrijft Kitty Nooy. En zij geeft op haar eigen plastische wijze aan waarom wij nodig in ons eigen vlees zouden moeten snijden.

Naast de grammatica van het geld is er gelukkig ook altijd nog de ongrijpbare grammatica van de poëzie. Bettine Siertsema bespreekt die van Maria de Groot.

En er is veel meer, in de boekenrubriek onder andere, maar daarover raadplege de lezer de inhoudsopgaven.

Uit een recensie over de poëzie van de briljante spotter Heinrich Heine putten wij de regels die hij honderdzestig jaar geleden schreef. De Grieken, bijvoorbeeld, zullen ze dezer dagen hartgrondig onderschrijven:

*Een die veel bezit zal snel
Tot nog groter welstand komen
Wie maar weinig heeft, hem wordt
Ook dat weinige ontnomen.*